

«Ἡ Ῥωμανία κι ἂν πέρασεν, ἀνθεῖ καὶ φέρει κι ἄλλο»

29η Μαΐου 1453

«Οὐκ ἔάλω τὸ Φῶς...»*

Κάθε χρόνο, στὶς 29 τοῦ Μαΐου, τὴν ἡμέρα ποὺ σφραγίζεται ἀνεξίτηλα ἀπὸ μιὰ πικρὴ ἐπέτειο, μὲ κάποιες σεμνὲς καὶ πραγματικὰ συγκινητικὲς –ἀλλὰ λίγες– ἐκδηλώσεις, ξαναφέρνουμε στὴν μνήμη μας τὴν τραγωδία τῆς ἴδιας αὐτῆς ἡμέρας τοῦ 1453, ὅταν ἡ Πόλις τῶν πόλεων, ἡ Βασιλεύουσα, ἀλώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Καί, ὅπως κάθε χρόνο, αὐτὴ τὴν ἀποφράδα ἡμέρα διαβάζονται θαυμάσια κείμενα γιὰ τὴν τεράστια ἱστορικὴ καὶ διαχρονικὴ σημασία τοῦ γεγονότος καὶ ἀκούγονται συγκλονιστικὲς περιγραφὲς τῶν μαρτυρικῶν στιγμῶν ποὺ ἔζησε, καθὼς ξεψυχοῦσε, αὐτὴ ἡ «Πόλις τῶν πόλεων», ἡ Κωνσταντινούπολη.

Ἄκόμα, ψάλλουμε ὕμνους καὶ μοιρολόγια, φέρνουμε ξανὰ στὴν μνήμη μας «τὴν καλόγρια ποὺ μαγεῖρευε ψαράκια στὸ τηγάκι», *παρηγοροῦμε*, μὲ βουρκωμένη φωνή, τὴν πολυδακρυσμένη «Κυρὰ Δέσποινα», πὼς «πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροὺς, πάλι δικά της θᾶναι», καὶ δεόμαστε γιὰ τὶς ψυχὲς ποὺ χάθηκαν ἐκεῖνες τὶς ὥρες τῆς μεγάλης συμφορᾶς.

Κι ὅσοι ἀφήνουμε ἐλεύθερη τὴν φαντασία μας νὰ πορευτεῖ μὲ συντροφιά τὴν γνώση στὰ ἁγιασμένα τεῖχη, παρακολουθοῦμε καὶ ζοῦμε νοερά, στὴν διάρκεια ἐκείνων τῶν 57 ἡμερῶν τῆς πολιορκίας, ποὺ κατέληξε στὴν Ἄλωση, μίαν ἀτμόσφαιρα ζυμωμένη μὲ λιβάνι καὶ ψαλμωδίες, μὲ σημάδια καὶ ὀράματα μυστηριώδη καὶ προφητικά, μὲ δάκρυα καὶ αἶμα, μὲ θυσίες καὶ προδοσίες.

Ἄκοῦμε τοὺς ἦχους ἀπὸ τὰ σημαντὰ τῆς Ἀγιά-Σοφιάς. **Ἄ**κοῦμε τὶς ψαλμωδίες τῶν βασανισμένων Χριστιανῶν, ποὺ λιτανεύουν τὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγῆ-

τριας στὰ τείχη, τὰ πληγωμένα ἀπὸ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων. Ἀκοῦμε τὸν ἀχὸ τῆς φοβερῆς λομπάρδας.

Καὶ νιώθουμε, ὅτι εἶναι ἡ ὥρα ποὺ πρέπει νὰ γονατίσουμε εὐλαβικά, γιὰ νὰ προσκυνήσουμε τὸν μαρτυρικὸ καὶ ἀξεπέραστο σὲ μεγαλεῖο ψυχῆς, τὸν τραγικὸ τελευταῖο Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου, τὸν Κωνσταντῖνο Δραγάση-Παλαιολόγο. **Αὐτόν**, ποὺ τὸν ἔχουμε πολλές φορές συναντήσει ἐκεῖ. Ἄλλοτε στὴν μέση τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ ὀλέθρου, καὶ ἄλλοτε στὰ Ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν, στὰ τείχη ποὺ στοίχειωσαν ἀπὸ τὸ αἶμα, μέσα στὴν ὀλόφωτη Ἐκκλησιά, ἢ στὴν πύλη τοῦ Ρωμανοῦ, δίπλα στοὺς ἥρωες συμπολεμιστές του, πάνω ἀπὸ τὴν μοιραία Κερκόπορτα.

Ἐκεῖνος, παντοῦ ἐκεῖνος. **Ὁ** Αὐτοκράτορας, ποὺ δὲν ἤξερε νὰ ἀπαιτεῖ, παρὰ μόνο νὰ ἐμπνέει καὶ νὰ δίνει παράδειγμα ζωῆς. **Ὁ** ἀτρόμητος πολεμιστής, ὁ δεινὸς ξιφομάχος, ἄλλοτε νὰ ἐμψυχώνει καὶ ἄλλοτε νὰ προσεύχεται μὲ συγκίνηση στὸν Θεό, γιὰ νὰ τὸν ἀξιώσει νὰ κάνει τὸ χρέος του ὡς Χριστιανὸς καὶ ὡς Βασιλέας.

* * *

Πάντα καὶ παντοῦ ὁ Κωνσταντῖνος. **Ὁρ**-**θιος**, ἀλλὰ καὶ γονατιστός. **Β**ασανισμένος, ἀλλὰ καὶ ἀδάκρυτος. **Τ**απεινὸς καὶ ἀνθρώπινος, ἀλλὰ ὑπερφυσικὸς καὶ μεγαλειώδης. **Μάρτυρας**.

Αὐτός, ποὺ τάχθηκε νὰ γίνῃ ὁ θεματοφύλακας τῆς Ὁρθόδοξης Χριστιανικῆς Πίστεως στὴν Ἀνατολὴ καὶ δέχθηκε, μὲ ἀληθινὸ σπαραγμὸ ψυχῆς, νὰ τελεστεῖ στὴν Πόλη, στὶς 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1452, ἡ «ένωτικὴ» λειτουργία ποὺ ἀξίωσαν ἀπὸ αὐτὸν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Καθολικῆς Ρώμης. **Αὐτὴν**, ποὺ τοῦ ἐπέβαλε ἡ ἀπόγνωση καὶ ἡ ζοφερὴ ἀνάγκη, ἐλπίζοντας πῶς, ὡς ἀντάλλαγμα, θα ἔχει τὴν βοήθεια τῆς Δύσης, γιὰ νὰ σωθεῖ ἡ Πόλη.

Αὐτός, ποὺ παλεύει μέσα στὴν ἀναζωπύρωση τῆς προαιώνιας κατάρας τοῦ διχασμοῦ –αὐτὴ τὴ φορὰ μεταξὺ φανατικῶν «ένωτικῶν» καὶ «ἀνθenoτικῶν»– μιὰ κατάρρα, ποὺ ὁ τρομερὸς κίνδυνος δὲν καταφέρνει νὰ ἐξορκίσει.

Αὐτός, ποὺ ξαγρυπνᾷ μερόνυχτα, ἄλλοτε πολεμώντας, ἄλλοτε φροντίζοντας τοὺς λαβωμένους συντρόφους του, ποὺ τὸν ἐνιωθαν καὶ τὸν ἀποκαλοῦσαν «πατέρα», ἄλλοτε ἐπιβλέποντας τὴν ἐπιδιόρθωση τῶν τειχῶν, ἢ κοιτάζοντας μὲ τὰ ματωμένα ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια μάτια του τὴν θάλασσα, μάταια περιμένοντας τὴν βοήθεια ποὺ τοῦ εἶχε ὑποσχεθεῖ ὁ Πάπας.

Αὐτὸς πού, ὅταν ὅλοι οἱ γύρω του καταλαβαίνουν πιά ὅτι τὸ τέλος πλησιάζει καὶ τὸν παροτρύνουν ἢ καὶ τὸν παρακαλοῦν ἀκόμα νὰ φύγει, στέκει ἀλύγιστος στὴν ἀπόφασή του. **Σ**τὰ λόγια τους, ἀπαντᾷ μὲ μιὰ καὶ μοναδικὴ φράση:

«Ἐὰν ἡ Πόλις μου ἀπολεσθεῖ, θὰ συναπολεσθῶ μαζί της».

Λίγες μέρες, ἀργότερα, ὄρες σχεδὸν πρὶν ἀπὸ τὸ βέβαιο τέλος, πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ μεγάλη ἐπίθεση τῶν Τούρκων, ὁ ἴδιος ὁ πολιορκητὴς Μεχμέτ τοῦ ζήτησε νὰ παραδώσει τὴν Πόλη, μὲ ἀντάλλαγμα νὰ φύγει ἐλεύθερος, μὲ τοὺς δικούς του ἀνθρώπους καὶ μὲ ὅλα ὅσα θὰ ἤθελε νὰ πάρει μαζί του ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, γιὰ νὰ γίνει ἀφέντης τοῦ Μοριά.

Τότε ἦταν πού ἐκεῖνος ἄρθρωσε τὸν **ἀξεπέραστο ἱερὸ** λόγο. Τὸν λόγο πού, ἀπὸ τὴν καρδιά του, τὸν εἶχε μεταγγίσει στοὺς στρατηγούς του, τοὺς συμβούλους του, τοὺς συγκλητικὸς καὶ τὸν μεγάλο Δούκα. Τὸν λόγο τοῦ Χριστιανοῦ, τοῦ Βυζαντινοῦ, τοῦ Ἑλληνα Ἑρῶα. Τὸν λόγο πού φέρνει ρίγος, ἀφοῦ προφήτεψε τὸν θάνατο μαζί καὶ τὴν τιμὴ:

«Τὸ δὲ τὴν Πόλιν σοὶ δοῦναι, οὐκ ἐμὸν ἐστὶν οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. Κοινῇ γὰρ γνώμῃ, πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν».

* * *

Κλείνοντας αὐτὸ τὸ ταπεινὸ μνημόσυνο γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο καὶ τοὺς ἥρωικὸς συμπολεμιστὲς του, εὐχομαί αὐτός, ὁ Μαρμαρωμένος Γενναῖος, νὰ μείνει καὶ γιὰ τὶς ἐπερχόμενες γενιὲς τῶν Ἑλλήνων, **πηγὴ καὶ ἔμπνευση συνειδητοποιημένης ταυτότητας**. Γιὰ νὰ μποροῦμε, καὶ στὰ μελλούμενα χρόνια, νὰ ἐπαναλαμβάνουμε, χωρὶς νὰ γινόμαστε κατάπτυστοι ὑποκριτὲς καὶ ἱερόσυλοι, τοὺς στίχους τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου ἀπὸ τὸ ἔργο του «Λειτουργία κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη»:

«Οὐκ ἐάλω ἡ βασιλεύουσα

ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων...

Οὐκ ἐάλω ἡ ρίζα! Οὐκ ἐάλω τὸ φῶς!».

□

(*) Περιοδ. «Σύνδεσμος» Καλαμάτας, ἀριθμ. 559/Μάϊος 2021, σελ. 134-135. • Τῆς Μερόπης Ν. Σπυροπούλου, Ὁμοτίμου Καθηγητρίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.